

Når Danmark nu og da i de senere år har udvist sin egen konjunktur i forhold til udlandet, hænger det vel netop sammen med ændringer i det ydre bytteforhold. Omvendt er det velkendt, at Danmarks konjunkturuomslog i krisen ofte forsinkes et år eller mere som følge af, at vore eksportpriser holder sig bedre i nedgangen end importpriserne.

Det forekommer, at det havde været bedre at arbejde med en mere fuldstændig model og så til gengæld i højere grad bruge samme model til at køre de forskellige eksperimenter igennem med.

Spørgsmålet om kapitaltransaktioner med udlandet er ikke behandlet i bogen. Man savner dette på grund af den sammenhæng, der dog vel må være mellem dem og varetransaktionerne og den indre aktivitet.

I bogens tredje del om den økonomiske politik gør forfatteren sig nærmest til talsmand for »afskærmning« af den indre økonomi mod udenlandsk inflation ved at sænke de udenlandske valutakurser, støttet dels af afgifter på særlig prisstegne eksportvarer til anvendelse til subventioner af særlig prisstegne importvarer for at holde pristallet nede, og dels af en restriktiv indre økonomisk politik. Mod international depression det samme med omvendt fortegn.

For at tage stilling til en sådan politik, hvor bevægelige valutakurser indgår som hovedbestanddel, måtte man dog vist gennemarbejde andre eksperimenter end alene sådanne, der — som i bogen — karakteriseres af parallellitet mellem importpriser og eksportpriser. Afgørende forekommer det nemlig så på forhånd at blive, hvilke varer der fører i opgang og nedgang.

For Sverige, hvor en højkonjunktur vel lægger eksportpriserne i spidsen er en sådan bevægelig valutakurspolitik antagelig mindre betænkelig end i Danmark, hvor det er importpriserne, der fører. Sænkning af de udenlandske valutakurser vil formentlig under en sådan udvikling kunne virke direkte depressivt?

Tanken om afgifter og subventioner til stabilisering af pristallet og som hviler i

sig selv (ikke belaster statsbudgettet), ville for Danmarks vedkommende svare til, om man holdt pristallet nede ved f.eks. at belaste rederne med en afgift på fragtindtægterne og brugte provenuet til at holde prisen på kaffe eller andre importvarer, der vejer i pristallet, nede.

Kapitaltransaktionerne er som nævnt ikke behandlet. Også ved spørgsmålet om bevægelige valutakurser føles dette som en mangel. Hensynet til kapitalbevægelser, rentebetalinger, afdrag m.m. måtte spille en ikke ringe rolle her.

Sluttelig bringer bogen tre exkurser: om pris- og mængdeforandringer i den svenske udenrigshandel, om virkningerne af en valutakursforandring samt som sidste exkurs tabeller over de vigtigste tal i det svenske nationalregnskab. *I. Grünbaum*¹.

1. Amtsforsvalter, Hjørring.

Richard Stone: Quantity and Price Indexes in National Accounts. Udgivet af OEEC, 1956.

Professor Richard Stone, Cambridge, har for OEEC i sin egenskab af konsulent for organisationen udarbejdet en redegørelse om »Quantity and Price indexes in National Accounts«. Et første udkast til redegørelsen blev forelagt eksperter fra medlemslandene og visse internationale organisationer på et møde i Paris i 1952 og en revideret udgave på et nyt møde i Paris i 1955.

Redegørelsen henvender sig ikke alene til nationalindkomsteksperter; i virkeligheden sigter den videre, idet den behandler flere fundamentale spørgsmål inden for teorien om pris- og kvantumindeks, som ikke direkte knytter sig til deflatering af nationalregnskabs tal.

I kapitel II, hvor spørgsmålet om økonomisk teori contra beregning af indekstal behandles, konkluderer Stone — synes det mig — særdeles klogt, at på det nuværende stade er det eneste, man kan gøre, at måle den gennemsnitlige pris- og mængdeændring for en samling varer og præcisere, at det er det, man gør, uden at lægge noget »dybere« i det. I praksis drejer det sig altså alene om at danne pris- og kvantumindeks, der belyser pris- og mængdeændringer. Indekstal bliver derfor som andre gennemsnit et

Når Danmark nu og da i de senere år har udvist sin egen konjunktur i forhold til udlandet, hænger det vel netop sammen med ændringer i det ydre bytteforhold. Omvendt er det velkendt, at Danmarks konjunkturuomslog i krisen ofte forsinkes et år eller mere som følge af, at vore eksportpriser holder sig bedre i nedgangen end importpriserne.

Det forekommer, at det havde været bedre at arbejde med en mere fuldstændig model og så til gengæld i højere grad bruge samme model til at køre de forskellige eksperimenter igennem med.

Spørgsmålet om kapitaltransaktioner med udlandet er ikke behandlet i bogen. Man savner dette på grund af den sammenhæng, der dog vel må være mellem dem og varetransaktionerne og den indre aktivitet.

I bogens tredje del om den økonomiske politik gør forfatteren sig nærmest til talsmand for »afskærmning« af den indre økonomi mod udenlandsk inflation ved at sænke de udenlandske valutakurser, støttet dels af afgifter på særlig prisstegne eksportvarer til anvendelse til subventioner af særlig prisstegne importvarer for at holde pristallet nede, og dels af en restriktiv indre økonomisk politik. Mod international depression det samme med omvendt fortegn.

For at tage stilling til en sådan politik, hvor bevægelige valutakurser indgår som hovedbestanddel, måtte man dog vist gennemarbejde andre eksperimenter end alene sådanne, der — som i bogen — karakteriseres af parallellitet mellem importpriser og eksportpriser. Afgørende forekommer det nemlig så på forhånd at blive, hvilke varer der fører i opgang og nedgang.

For Sverige, hvor en højkonjunktur vel lægger eksportpriserne i spidsen er en sådan bevægelig valutakurspolitik antagelig mindre betænkelig end i Danmark, hvor det er importpriserne, der fører. Sænkning af de udenlandske valutakurser vil formentlig under en sådan udvikling kunne virke direkte depressivt?

Tanken om afgifter og subventioner til stabilisering af pristallet og som hviler i

sig selv (ikke belaster statsbudgettet), ville for Danmarks vedkommende svare til, om man holdt pristallet nede ved f.eks. at belaste rederne med en afgift på fragtindtægterne og brugte provenuet til at holde prisen på kaffe eller andre importvarer, der vejer i pristallet, nede.

Kapitaltransaktionerne er som nævnt ikke behandlet. Også ved spørgsmålet om bevægelige valutakurser føles dette som en mangel. Hensynet til kapitalbevægelser, rentebetalinger, afdrag m.m. måtte spille en ikke ringe rolle her.

Sluttelig bringer bogen tre exkurser: om pris- og mængdeforandringer i den svenske udenrigshandel, om virkningerne af en valutakursforandring samt som sidste exkurs tabeller over de vigtigste tal i det svenske nationalregnskab. *I. Grünbaum*¹.

1. Amtsforsvalter, Hjørring.

Richard Stone: Quantity and Price Indexes in National Accounts. Udgivet af OEEC, 1956.

Professor Richard Stone, Cambridge, har for OEEC i sin egenskab af konsulent for organisationen udarbejdet en redegørelse om »Quantity and Price indexes in National Accounts«. Et første udkast til redegørelsen blev forelagt eksperter fra medlemslandene og visse internationale organisationer på et møde i Paris i 1952 og en revideret udgave på et nyt møde i Paris i 1955.

Redegørelsen henvender sig ikke alene til nationalindkomstekspertter; i virkeligheden sigter den videre, idet den behandler flere fundamentale spørgsmål inden for teorien om pris- og kvantumindeks, som ikke direkte knytter sig til deflatering af nationalregnskabs tal.

I kapitel II, hvor spørgsmålet om økonomisk teori contra beregning af indekstal behandles, konkluderer Stone — synes det mig — særdeles klogt, at på det nuværende stade er det eneste, man kan gøre, at måle den gennemsnitlige pris- og mængdeændring for en samling varer og præcisere, at det er det, man gør, uden at lægge noget »dybere« i det. I praksis drejer det sig altså alene om at danne pris- og kvantumindeks, der belyser pris- og mængdeændringer. Indekstal bliver derfor som andre gennemsnit et

middel, hvorved man gør en omfattende uoverskuelig mængde data overskuelige.

Selv om opgaven således kan synes beskeden, indeholder konstruktionen af pris- og mængdeindeks dog mange problemer, og det er en del af disse problemer, Stone beskæftiger sig med.

I kapitel III omtaler forfatteren, at man kan vælge mellem at anvende »factor cost« eller »market price« ved omregning af nationalregnskabets størrelser til faste priser og nævner, at fra produktionssiden (de enkelte erhvervs bidrag til nationalindkomsten) vil en vurdering til factor cost ofte være at foretrække, medens en omregning fra udgiftssiden (konsum, investering m.v.) normalt bør ske i markedspriser.

Han konkluderer, at hvis man benytter begge prisforudsætninger, kan man *ikke* få et konsekvent system (altså overensstemmelse mellem indekstallene) ved en deflatering henholdsvis fra produktionssiden og udgiftssiden. Stone lægger megen vægt på dette spørgsmål, og ud fra de givne forudsætninger har han utvivlsomt ret. Ud fra en noget anden synsvinkel kan man imidlertid spørge, om ikke følgende vil være opfyldt (i faste priser):

Nationalindkomst til factor cost =
Konsum + investering (i markedspriser) ÷ indførselsoverskud ÷ indirekte afgifter + subsidier.

Problemet er, om de indirekte afgifter kan bestemmes uafhængigt, så den ovennævnte identitet er opfyldt. I teorien må dette vist kunne gøres, hvis de indirekte afgifter m. v. bestemmes som summen af produktet af det pågældende års omsatte varer (på hvilke der i basisåret er lagt afgifter) og de indirekte afgifters størrelse pr. enhed i basisåret. I symboler skulle man få følgende identitet for deflateringen i året 1.

$$\sum p_{op} \cdot q_{1p} \div \sum p_{or} \cdot q_{1r} = \sum p_{ok} \cdot q_{1k}$$

Produktions- værdi i kost- priser	Råstoffradrag i indkøbs- priser	Konsum og investering i markedspriser
---	---------------------------------------	---

$$\div \left(\sum p_{oi} \cdot q_{1i} \div \sum p_{oe} \cdot q_{1e} \right) \div \sum p_{o\alpha} \cdot q_{1\alpha}$$

Indførsel	Udførsel	Indirekte af- gifter m. v. i basisårets »priser«
-----------	----------	---

Ud fra denne synsvinkel kan der opnås konsistens; og den manglende konsistens anført af Stone må svare til forholdet mellem venstre og højre side, når de indirekte afgifter m. v. på højre side *ikke* medtages.

I kapitel IV er spørgsmålet om, hvorledes varer af forskellig kvalitet kan behandles ved beregning af kvantumindeks, taget op. Som eksempel nævnes øl, hvor alkoholprocenten betinger en forskellig kvalitet (forskellig vare).

De forskellige ølsorter kunne behandles hver for sig, hvis alkoholprocenten er konstant; men er den ikke det, kan man gå en anden vej. Man kan muligvis i basisåret finde følgende sammenhæng mellem pris og kvalitet for de forskellige ølsorter.

$$p_{ro} = \alpha_o + \beta_o \sigma,$$

hvor p_{ro} er prisen i basisåret pr. liter og σ er forholdet mellem mængden af øl under hensyn til alkoholindhold (q_s) og mængden af øl, hvor der ikke tages hensyn til alkoholprocenten (q_r).

Udtrykket kan skrives som følger:

$$p_{ro} = \alpha_o + \beta_o \frac{q_{so}}{q_{ro}}$$

Multipliseres med q_{ro} fås:

$$p_{ro} \cdot q_{ro} = \alpha_o q_{ro} + \beta_o q_{so}$$

Dette siger altså, at udgiften til øl i basisåret kan udtrykkes ved to udgiftstal: $\alpha_o q_{ro}$, d. v. s. α_o prisen for øl i basisåret uden hensyn til alkoholindholdet multipliceret med mængden og $\beta_o q_{so}$, d. v. s. β_o prisen for øl i basisåret under hensyn til alkoholprocenten multipliceret med mængden, når ligeledes hensyn tages til alkoholindholdet.

Et Laspeyres kvantumindeks ville her efter få følgende form:

$$L = \frac{\alpha_o q_{r1} + \beta_o q_{s1}}{\alpha_o q_{ro} + \beta_o q_{so}}$$

Tilsvarende problemer rejser sig ved elektricitetspriser, hvor der dels betales en fast pris pr. virksomhed og dels et beløb afhængigt af forbrugets størrelse (pris pr. kilowatt). Kendes beløbene i basisåret, kan et kvantumindeks dannes ved, at man multiplicerer det faste beløb (prisen pr. virksomhed) med antal virksomheder og prisen pr. kilowatt med størrelsen af konsumet. Man opfatter altså elektricitet som to varer.

Kapitel VI rummer nogle interessante betragtninger over, hvorledes »samme« vare inden for forskellige sæsoner bør behandles.

Man kan eksempelvis tage en vare som jordbær og spørge, om det er den samme vare i december som i juli? Iflg. Stone kan det ikke siges at være tilfældet. Hvis varen skal regnes for at være den samme — og hvis prisen normalt er dobbelt så høj i december som i juli — bør mængden i december indgå med den dobbelte vægt ved beregning af kvantumindeks.

Stone viser også, hvorledes man ved mindste kvadraters metode kan foretage sæsonudjævning, dels når der ingen trend er, og dels når der er en retlinet trend. Analysen er meget elegant, og den munder ud i en opstilling af en variansanalyse til afgørelse af, om sæsonen er significant. Forudsætningerne for udjævningen er jo meget forenklede på baggrund af det elegante statistiske apparat, der benyttes. Man må derfor spørge sig selv, om det ikke havde været rimeligt, at Stone havde interesseret sig for noget så primitivt som en grafisk eller mekanisk udjævning.

De mere specielle spørgsmål i forhold til nationalregnskabet berøres i et meget interessant kapitel om behandling af Non-commodity Flows (kapitel VII).

Kapitlet tager bl. a. spørgsmålet op, om man kan deflatere opsparingen, og kommer til det resultat, at det kan man vel i og for sig ikke. Forf. forsøger dog alligevel at gøre det ved at opfatte opsparingen som en afledet størrelse. Man kan nemlig opstille følgende identiteter i løbende priser, idet

det er forudsat, at der ikke er nogen samhandel med udlandet.

	Production account	Appropriation account	Capital trans- actions account
Production account	—	C	I
Appropriation account	Y	—	—
Capital transactions account	—	S	—

C og I er varer, henholdsvis konsum- og investeringsgoder, medens Y er indkomst og S opsparing. Man får altså i løbende priser, at $Y=C+I=C+S$. Stiller man det krav til deflateringen, at der også efter deflateringen skal være balance, kan dette opnås, hvis Y deflateres med et prisindeks for C+I og S med et prisindeks for I.

Sluttelig skal det nævnes, at der også findes et kapitel, der beskæftiger sig med mere praktiske problemer. Her omtales bl. a. det kendte, at ved beregning af et kvantumindeks må der foreligge oplysninger om de fleste af varerne, for at beregningerne kan blive vellykkede. Derimod kan man til beregning af ændring i kvantum ved en deflatering (d. v. s. ved division med prisindeks) godt benytte et prisindeks, som kun omfatter de væsentligste varer, men ikke alle. Denne forskel beror på, at der gennemgående er større positiv korrelation med hensyn til ændringer i priser end i kvanta.

Kjeld Bjerke¹.

1. Kontorchef i Det statistiske Departement. Lektor ved Handelshøjskolen i København.

KØBENHAVNS KREDITFORENING

GAMMELTORV 4 . C. 7236